

Елин Пелин

В интереса на просветата

Сцената представлява една схлупена къщица някъде в Ючбунар. Оттам нататък няма София и не може да я има, защото наблизко е сръбската граница. Зад къщицата неопределено пространство, пред къщицата уличка, наречена „Божа пътека“. На улицата локви, прах, боклуци, сред тях стои стражар, а наоколо му малки мръсни деца се гонят.

В къщицата коридорче. От двете му страни стаички. В едната живее хазаина, хазайката и хазайчетата, в другата живее баба Лала с дъщеря си Олга, селска учителка.

Миналата година тя учителствуваше в едно далечно село, където Черното море чак. Цяла месечна заплата ѝ не стигаше за път по железницата. Олга е пораснала в София, учила е в София, баща и беше чиновник в София, погребан е в софийските гробища и отдавна е забравен. Баба Лалка – майка ѝ – със скромната си пенсийка отгледа и изучи Олето и, слава богу, от две години тя стъпи на краката си, намери си място за учителка и баба Лалка беше щастлива.

Едно ѝ беше мъчно на старата, че Олето отиде много далече. Пари им недостигат, та и тя да отиде при нея – двечките да си живеят. Пък и всичките им роднини тук. Истина, нямат никаква полза от тях, не ги виждат даже, но все друго е, когато човек знае, че близко наоколо има свои.

Сега едничката мечта на старата е да може Олето да се премести близо до София.

Тук край тяхната квартира идваха селяни от далечни и близки села и често изпрягаха колите си наполянката. Баба Лалка постоянно ги обикаляше, посрещаше, запкваше, дано някак се запознае и намери хора да ѝ помогнат, та да настани Олето според желанието си.

И ето най-после божията милост не я остави. Сама старата не може да разбере как всичко това стана, но тя се запозна с кмета на село Забутан дол. Пък той излезе един добър, един отворен и весел човек, да ти е драго да приказваш с него. Баба Лалка и в къщи го кани, кафенце го черпи, и в село на гости му ходи, да поузнае как е, що е. Селото хубаво, училището хубаво, хората добри.

И откри си баба Лалка душата и желанието пред кмета на Забутан дол.

– Ха да ми помогнеш, синко, да настаним моето Оленце за учителка във вашето село. Такова добро ще ми сториш, та никога няма да го забравя.

Кметът Стамен потегли дългите си мустаци и обеща.

– Ще я наредим, бабо Лалке, нека му дойде времето.

Сега беше му дошло времето. Учители и учителки обикаляха селата да дирят места. Олга си прекара ваканцията в София, не ходи никъде. Нейното място, речи, беше готово.

Сега се уреждаше работата. Кметът Стамен седеше на миндерчето у бабината Лалкина стая, а баба Лалка на ниско столче пред него и се уговаряха.

– На тебе ми е надеждата, Стамене. Те така се запознахме, като че се сродихме. И с булката ти се обикнахме, и с дечицата. Всички мили ми станахте Сега ти пък се погрижи за нас.

Стамен навел червендалестото си лице, мълчи, слуша и току тегли мустаците. От дъха му в стаичката мирише на ракия.

Олето стои в коридорчето, подслушва на вратата и от време на време гледа през ключалката.

– Аз, бабо Лалке, ти казах, че ще я наредя. Но, знаеш, трябва нещо на училищните да се даде... пък и за мене нещо. Знаеш, такива са времената. Пуста криза... нуждаем се всички.

– То, Стамене, и аз мисля, че без нищо не ще да мине, ама нямаме. Да имаме, лесна работа.

– Аз, бабо Лалке, ще ти кажа откровено... Кметът вдигна глава и спря изпъкналите си очи срещу старата.

Тя се смути от тоя решителен поглед и се сви на ниското столче, подплашена, като че над главата и ще падне нещо.

– Кажи, Стамене.

– Ще дадете ли две хиляди сега наведнаж, като държим постановлението? И по сто лева на всяка месечна заплата? На другите взимам повече, но на вас, като познати...

– Е-е, Стамене, ти пък каква я рече – пошегува се старата, ала нещо като че я рязна през сърцето.

– Това е, бабо Лалке. Инак не може. В интереса на просветата трябва и вие да жертвувате. Селото ни всеки ден обикалят кандидати. Дават и повече... Подаръци правят, биволици купуват. Не е вече както някога, мина онова глупаво време. Сега всеки трябва да жертвува за общото благо.

– То добре, кмете. Да има, че да жертвуваме, ами като няма?

– Като няма, не може...

Кметът рече да стане и потърси с очи каскета си.

– Не, стой, стой, не бързай – хвана се за него като за спасително въже старата майка. – Ще търсим, ще намерим, ще дадем. Само че ти ни отстъпи... Като на свои. С хиляда да мине и до петдесе от месечната.

– Не ще да може, бабо Лалке. Конкуренцията е голяма. В интереса на просветата, жертвувайте.

Кметът посегна и взе каскета си, който стоеше на миндера далечко от него. После попита отведнаж:

– Ами къде ви е учителката? Аз още не съм я видял, не я познавам.

– Ще дойде, Стамене, ще дойде. Срамува се детето... Баба Лалка стана, изкашля се, полуотвори вратата и извика високо, уж Олето бе някъде далече.

– Оле, ела майка.

Баба Лалка пак седна.

След малко вратата се отвори и на прага застана като ангел небесен хубавото Оленце, облечено в бяла рокля, с руса пухкава коса, със светли детски очи, с заруменяло от срам лице.

Тя се ръкува с кмета и застана сред стаята.

– А-а – каза кметът. – Че тя хубава, вашата даскалица...

Изпъкналите му очи се отправиха към нея с вълчи поглед и по мазното му лице преминаха розови облаци.

– Бабо Лалке – каза той твърдо, като се обърна към старата. – За ваше добро – отстъпвам. Две хиляди ще ми дадете на два пъти. За половината ще почакам. А от месечната не искам. За нея ще се погодим с даскалицата...

КРАЙ

© 1936 Елин Пелин

Набиране: Георги Величков
Източник: Словото

Публикация:

Елин Пелин. „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под редакцията на Тодор Боров, Кръстьо Генов и Пеньо Русев.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5397>]